

cognita fraude tamen contraxisset, tenetur stare contractu. *Pontas.*

CASUS VIII. Clotarius & Callixtus inierunt contractum; sed Callixtus non nisi gravi metu adactus consentit, timens nimirum, ne, si non consentiret, Clotarius vindictam sumeret vel a se, vel a familia sua.

3. Si Callixtus contraxit gravi & injusto metu coactus, non tenetur in conscientia adimplere contractum, si metus ita prævenit voluntatem ipsius, ut nullam amplius contrahendi libertatem habuerit. Si vero Callixtus tali modo metu præventus non fuit, validus est contractus: potest tamen judicialiter petere rescissionem contractus ac reparationem damni illati. *Pontas.*

CASUS IX. Potestne in Gallia ex contractu censuali recipi pars sortis decima quarta post Edictum Regis Ludovici XIV., quo stabilitur pars decima octava?

3. Non licet; etiam si census proveniret ex contractu censuali antiquo in parte sortis decima quarta constituto; sicque multo minus post præfatum Edictum potest tuta conscientia recipi pars decima quarta. *De Lamet.*

CASUS X. Defuncto Patre agitur inter liberos de dividenda hæreditate. Filix matrimonio junctæ vi contractus nuptialis assignata erat dos 2000. florenorum; & licet Fratres ejusdem, utpote habentes syngrapham occultam (*contre-Lettre*), sciant, eam hanc summam non recepisse, petunt tamen, ut 2000. floreni in massam hæreditatis reducantur. Præter hoc in eandem massam venire volunt agrum quemdam, quem maritus sororis nomine matris eorum emerat, et si pariter sciant, maritum sororis agrum ex propriis emisse.

3. Nec primum nec secundum petere possunt Fratres: imo et si per litem judicialiter id evincerent, præter hoc, quod committant perjurium & injustitiam, gravissimam obligationem plenæ restitutionis contraherent. *De Lamet.*

CASUS XI. Quænam maxime principia circa contractus pignoratitios sequenda sunt?

3. 1. Contractus pignoratitii, dum scilicet res venditur aut oppignoratur reservato jure reversionis, ad palliendam usuram inventi sunt. 2. Chirographa proventus continentia, ac intra conventum terminum exigibilia, sunt usuraria. 3. Usura de se mala est, divinisque ac humanis legibus prohibita. 4. Nulla vel lege, vel consuetudine, vel ratione usura excusari potest. 5. Quantumvis malum commercio asserere possit usuræ prohibitio, præstat perire commercium, quam

usu-

usuram tolerari. 6. Clausulæ contractibus pignoratitii inferri solite aperte innuunt, eos solum specie tenus ac simulatam venditionem esse. 7. Contractus, qui dicitur *utrimque redimibilis*, nunquam permittendus, quantumcunque videatur speculative innocens ac licitus; quia ordinarie fit ex intentione usuraria. *Fromageau & De Lamet.*

Vide *Commodatum. Depositum. Emptio. Locatio. Mutuum. Precarium. Societas. Venditio. Usura.*

CONTRITIO.

1. *Contritio*, quæ est prima pars Sacramenti poenitentia, consistit juxta definitionem a Concilio Tridentino datam in dolore animi ac detestatione de peccato commisso cum firmo proposito non peccandi de cætero.

2. Ad veram contritionem quatuor sequentia requiruntur: 1. ut sit *interna*, seu concepta ex animo ac voluntate. 2. *Summa*, id est, ut aversetur peccatum plus quam omne aliud malum. 3. *Universalis*, seu extendens sese ad omnia peccata, nullo excepto. 4. *Supernaturalis*, seu ut non procedat ex ullo motivo humano v. g. metu aut turpitudine peccati.

3. Duplex distinguitur Contritio, perfecta scilicet, & imperfecta: *Perfecta* est dolor de peccato propter offensum Deum, conceptus ex motivo infinitæ bonitatis ipsius. *Imperfecta*, communiter *attritio* dicta est, quæ oritur ex turpitudine peccati, aut timore poenæ. Timor iste est donum Dei, si est a Spiritu Sancto inspiratus, & peccatorem ad justificationem disponit, dummodo excludat voluntatem peccandi, ac spem veniæ adjunctam sibi habeat.

4. *Attritio* est dispositio sufficiens ad recipiendum cum fructu Sacramentum Poenitentia, modo includat amorem Dei initialem, hoc est, modo peccator Deum diligere incipiat tanquam omnis justitiæ fontem.

5. Obligatio eliciendi actum Contritionis datur 1. dum quis peccatum mortale commisit. 2. In periculo mortis. 3. Dum quis vult administrare aut recipere Sacramentum, & in statu peccati mortalis se esse advertit, nec habet copiam Confessarii.

CASUS I. Gratianus lapsus in peccatum mortale, tribus aut quatuor mensibus in eo perseveravit, quin confessus, aut per actum Contritionis illud detestatus fuerit, et si sæpius de eo cogitasset.

R. Non committit per hoc novum peccatum; & cum conscientia non sint involvendae innumeris perplexitatibus & scrupulis male fundatis. Gratianus non est quoad hoc inquietandus a Confessario. *Pontas.*

NOTA. Senior Theologia docet, hominem de suo peccato debere conteri, quam primum de peccato cogitatio practica seu stimulus conscientiae occurrat.

CASUS II. Gellius existens in statu peccati mortalis, periculose decumbit in loco, ubi non habetur copia Confessarii.

R. Sub peccato mortali tenetur elicere actum Contritionis. *Pontas.*

CASUS III. Hilarion, confessus plura peccata mortalia, elicit tantum Contritionem imperfectam, seu attritionem conceptam ex turpitudine peccati & ex metu poenarum inferni, conjunctam tamen cum spe veniae.

R. Non obtinuit remissionem peccatorum suorum per Sacramentum poenitentiae tali dispositione receptum, non obstante spe consequendi veniam, quam habuit. Deberet insuper habere dilectionem initialem erga Deum, tanquam omnis iustitiae fontem. *Pontas.*

NOTA. Author bene requirit etiam in Sacramento dilectionem initialem distinctam a spe veniae seu amore spei.

CASUS IV. Salomon octo aut decem peccata mortalia confessus, elicit Contritionem perfectam, quantam potuit; verum non cogitavit de eliciendo proposito non relabendi.

R. Cum Salomon non alia ex causa non cogitaverit de proposito, nisi quod totus fuerit occupatus in eliciendo dolore de peccatis suis, non minus remissa sunt ipsi peccata, ac si eliciisset propositum formale & explicitum non amplius peccandi; cum non sit de essentia Contritionis propositum formale & explicitum, sed sufficiat virtuale & implicitum. *Pontas.*

NOTA. Vide V. Confessio Cap. 5. Certe sufficiens extensio amoris perfecti ad sufficientiam emendationis remedia manet absque proposito formali ac explicito ambigua ac incerta.

CASUS V. Philologus confessus est septem aut octo blasphemias, & alia plusquam viginti peccata mortalia diversae speciei. Post absolutionem primum recordatur, se tantum habuisse Contritionem generalem de peccatis suis, quin detestatus sit singula peccata in specie.

R. Etsi

R. Etsi actus contritionis de omnibus peccatis in genere, quae quis confessus est, sufficiat ad obtinendam in Sacramento veniam, & consequenter Philologus receperit remissionem peccatorum suorum, dolens tantum in genere de peccatis suis: nihilominus contritio longe salubrior & Deo acceptior est, si quis detestetur singula peccata in particulari. *Pontas.*

NOTA. Detestatio singulorum peccatorum mortalium non solum utilis, sed etiam necessaria est ad fructum Sacramenti impetrandum.

CASUS VI. Sotyrus Parochus Eusebium sibi confitentem plurima peccata mortalia quaesivit, an haberet contritionem seu dolorem summum de his peccatis, id est, qui non haberet similem: is respondit, se non sentire in se ex omni parte talem dolorem.

R. Si Eusebius per dolorem summum intelligit motum sensibilem, quem dolor internus de offenso Deo causat in parte interiore, habeatque sincerum dolorem, quod Deum offenderit, absolvendus est a Confessario; cum contritio possit esse vera sine hoc motu sensibili, qui non est in nostra potestate constitutus, neque necessario consequitur amorem, quo ferimur erga rem aliquam, sed tantum effectus est affectionis sensibilis provenientis ab experimentalis cognitione de bonitate rei. Si vero non habeat dolorem internum, denegari ipsi deberet absolutio. Interea imprudenter ageret Confessarius, si sigillatim poenitentem quaereret, utrum paratus sit omnia potius mala sustinere quam peccare, v. g. utrum mallet vivus comburi quam relabi in peccatum. Ejusmodi enucleatio juxta D. Thomam foret periculosa tentatio. *Pontas.*

CASUS VII. Julita confessa est peccata quaedam tantum venialia, quin tamen de iis habuerit contritionem aut propositum emendationis.

R. Non obtinuit remissionem peccatorum suorum virtute Sacramenti, si non habuit contritionem explicitam, aut saltem implicitam de peccatis suis: imo per abusum Sacramenti commisit sacrilegium. *Pontas.*

NOTA. Si habuit verum propositum de uno genere peccatorum venialium, & non de altero plene deliberato, in quo est consuetudinaria, illud prius dimittitur, posterius nunquam, etsi millies idem confiteatur: gravis tamen sacrilegii rea non est, quia non datur obligatio gravis omnia venialia confitendi.

CASUS VIII. Martina confessa est sola peccata venialia, habuitque de iis veram contritionem, non tamen serium propositum nullum amplius committendi peccatum veniale.

3. Contritio Martine est sufficiens, dummodo habuerit propositum vitandi ea peccata venialia, quæ confessæ est, & adhibendi conatum, ea pro posse corrigendi; quamvis ejus propositum se non extendat ad vitanda omnia peccata venialia in genere. *Pontas.*

(CASUS IX. Andreas heri confessus plura peccata mortalia, hodie jam denuo in eadem relabatur. Quid sententiam Confessario de contritione ejusdem?)

3. Contritio Andreæ est valde suspecta: non enim verosimile est, eum sincere conversum fuisse ad Deum, propositumque non amplius eum offendendi fuisse efficacæ, dum intra tam breve tempus, & vix peracta confessione iisdem se peccatis inquinat, quæ antea commiserat; maxime si nullum conatum adhibuit ad superandos pravos habitus, aut si voluntarie se detinuit in occasione proxima peccandi, quam tamen declinare potuisset. Nihilominus nolim, ut id pro regula generali sumatur respectu omnium penitentium: sunt enim, qui in eadem peccata relabuntur ex mera infirmitate, & non ex affectu ad peccatum. Confessario semper multa cum prudentia agendum erga peccatores, iisque omnis mansuetudo ac clementia exhibenda ad exemplum Jesu Christi. C. D.

Vide *Absolutio* Cas. 6. & 7. *Confessio* Cas. 1. 2. 3. 48. 59.

CONVERSI.

CASUS. Fratres Conversi suntne pro vere professis habendi?

3. Sant vere professi etiam in Ordine Cisterciensi, et si differentia quædam sit inter cæremonias, quæ in professione Conversorum, & eas, quæ observantur in professione reliquorum Religiosorum ad chorum deputatorum. *De Lamet.*

COOPERATIO.

CASUS I. Petrus, cum Seio amico suo manifestasset propositum suum, furandi, scilicet proxima nocte vicino suo equum, ajebat iste, id longe facilius executurum iri tempore Missæ, quo canes non essent in stabulo. Petrus sequitur consilium amici, & eo tempore furatur equum. Jam quaeritur, utrum, si Petrus non restituat, teneatur Seius ad restitutionem.

3. Tenetur; quia vere causa existit, quod Petrus majori cum securitate commiserit hoc furtum: si enim pro eo committendo elegisset aliud tempus, ut jam statuerat, potuisset fors impediri. C. B.

CA-

CASUS II. Seius die quodam Festo famulos suos domesticos jusserat rigare prata, & frumentum soli exponere.

3. Quod attinet primum; cum hujusmodi labores ordinarie absque necessitate non fiant, Seius non peccat famulis suis hunc laborem injungendo; quia lex prohibens die festo opera servilia, eadem permittit in casu, quo gravis ea fieri petit necessitas. Quoad alterum genus laboris examinandum est, an ex circumstantia quadam reddatur necessarius; si enim v. g. grana frumenti essent in magnum acervum congesta, timendumque foret, ne humiditas ea corrumpat, liceret die festo ea soli exponere siccanda. Non concurrente autem simili necessitate labor iste, utpote totus servilis, habendus est pro illicito; & consequenter Seius peccat famulos suos domesticos ad talem laborem adstringendo. *Sanchez in conf. 5. c. 2. Dub. 18. n. 11. Palauus punct. 10. n. 3. Regim. l. 13. c. 50.*

CORPORALE.

Corporale est linteam, in quo Sacerdos Sacro-Sanctum Missæ Sacrificium celebraturus panem & calicem consecrandum reponit, & quod proinde immediate tangunt Sacra Hostia & Calix consecratus. Corporale debet esse ex lino subtili & benedictum ab Episcopo, aut a Sacerdote ab eo in hanc rem deputato, aut ab aliquo alio Superiore, cui competit hæc potestas. Nunquam licet Missam celebrare absque Corporali; neque ulli laico permittum est illud tangere. Dum Corporale lavandum est, illud prius a Sacerdote aut Diacono in vase ad usum hanc destinato elui, & aqua primæ lotionis projici in Sacarium debet. Non est opus, ut Corporale lotum denuo benedicatur. In Ecclesia Orientali comburantur Corporalia, dum sordida sunt.

CASUS I. Robertus cum esset in loco, ubi habere non posset Corporale lineum, haberet autem sericum, quod olim cum duobus aut tribus aliis lineis benedicti curaverat, quodam die festo ad celebrationem Missæ adhibet Corporale sericum, ne populus deberet carere Missa.

3. Agit contra leges & Canones Ecclesiæ, & consequenter peccat. Ratio harum legum fundatur in eo, quod tela linea sit longe compactior ac densior quam tela serica, nec particule sacræ Hostiæ ei tam facile adhærescant quam serico; ut proin per patenam facilius ac securius in Corporali lineo colligi possint. *Pontas.*

CASUS II. Walburga scemina admodum devota asservat in sua custodia ornamenta Altaris, quibus ejus Confessarius

in

in Sacrificio Missæ utitur. Diebus vero Communionis suæ sumit reverenter Corporale, idque redux ab Ecclesia pro gratiarum actione osculatur.

℞. Non potest excusari a peccato, nisi per ignorantiam. *Pontas.*

CORRECTIO FRATERNA.

1. *Correctio Fraternalis*, prout hic fumitur, est actus misericordiae externus, quo monitione salutari peccator ad emendationem inducitur, quamvis non semper sequatur emendatio. Ea in casu necessitatis est de præcepto, & obligat sub peccato, quandoque etiam mortali: ad eam adhibendam Superiores obligantur ex justitia; privati vero ex charitate, & nonnunquam etiam religione. Præceptum correctionis fraternæ est affirmativum, ejusque adhibitio haud modicam exposcit prudentiam: ac universim ut sit utilis fraternæ correctio, adjunctam habere debet prudentiam, zelum, justitiam, & sufficientem auctoritatem. Dantur casus, in quibus homo privatus potest, & debet aliquando alteri præstare charitativum obsequium fraternæ correctionis. Qui ob defectum auctoritatis aut quomodocumque demum a præcepto fraternæ correctionis immunes se existimant, meminisse debent, se nihilominus teneri, ad eam tacite adhibendam, suo nempe silentio & habitu corporis externo, quæ quandoque magis profunt, quam ipsa verbalis correctio.

CASUS I. Fortunatus scit, Thomam suum cœqualem esse reum cujusdam occulti criminis.

℞. Absque peccato correctionem fraternam potest omittere, si judicet ex motivo veræ charitatis ea abstinendum esse; nec esse conveniens, ut modo adhibeatur; amplioremque fructum sperandum esse, si alio tempore fiat. Si vero eam omittit ex respectu humano, timens judicia hominum aut malam tractationem, etsi sciat, Thomam exiude fore convertendum, omisso hæc est peccatum mortale: veniale tamen foret, si ex ratione quadam humana correctionem omitteret, ita tamen dispositus, ut non vellet eam omittere, si constaret, quod Thomam hoc medio posset a peccato retrahere. *Pontas.*

CASUS II. Fulcus scit, Balduinum ducere in occulto vitam scelestissimam.

℞. Fulcus tenetur Balduinum admonere in secreto, si ex tali admonitione secreta speret emendationem Balduini. Si vero habeat fundamentum credendi, suam admonitionem fore inutilem, poterit peccatum Balduini immediate denunciare Superiori; dummodo sciat, Superio-

riorem esse virum pium, prudentem, & charitativum, ac peccatum sit talis naturæ, ut eidem Superior possit afferre remedium. *Pontas.*

CASUS III. Fulgofus Episcopus, Gilduinus Abbas Regularis, & Lambertus mercator, quilibet horum in particulari est nactus occasionem faciendi fraternam correctionem quibusdam peccatoribus, quos tamen sciunt adeo esse intractabiles, & ad emendationem indispositos, ut ipsa correctione abuturi sint, immo etiam exinde fiant deteriores, prout jam contigit in aliquibus eorum similibus.

℞. Episcopus & Abbas Regularis non possunt omittere correctionem sui subditi, quamvis prævideant, talem correctionem fore inutilem; dummodo judicent, punitionem admonitioni junctam utilem futuram aliis, qui absterrebuntur a committendis id genus peccatis. Quod attinet Lambertum, is tanquam persona privata non tenetur adhibere correctionem, nisi credat, eam profuturam delinquentibus. *Pontas.*

CASUS IV. Hermannus obligatus ad fraternam correctionem adhibendam julio, utitur verbis duris, asperis, & admodum severis.

℞. Si verbis hujusmodi non utitur ex superbia vel ex passione sed ex motivo charitatis, eoquod existimet, verba leniora non habitura effectum sufficientem, non peccat. *Pontas.*

CASUS V. Fabricius reus est ejusdem peccati, quod fraternaliter corrigere vult in Georgio, imo adhuc majoris delicti.

℞. Si Fabricius est Superior Georgii, eumque corrigat *ex Officio*, peccat eum corrigendo; eoquod indigne administrat officium suum. Si vero Fabricius non est Superior Georgii, sed eum tantum corrigat *zelo charitatis*, non ut *Ecclesiæ minister*, non peccat, si peccatum Fabricii est occultum; dummodo tamen id fiat cum vera humilitate interna, & juxta regulas charitatis christianæ. Ex triplici capite ponitur obex fraternæ correctioni ex parte illius, qui ipsemet ejusdem aut majoris peccati reus est; 1. quia indignus redditur ille, ut corrigat aliena peccata, qui ipsemet graviorum reus est. 2. Propter scandalum, quod nascitur ex ejusmodi correctione, dum proprium corrigentis peccatum manifestum est. 3. Propter superbiam corrigentis. *Pontas.*

CASUS VI. Probus Parochus scit, quemdam ex Superioribus suis in occulto fovere turpe commercium.

℞. Si Probus existimet, correctionem fraternam fore utilem ad conversionem Superioris, tenetur secreto eam adhi-

adhibere, cum debito tamen respectu, & servatis omnibus regulis, quas in simili casu prudentia christiana præscribit. Si vero probabiliter judicet, eam fore inutilem, potest hoc opus charitatis omittere. *Pontas.*

CASUS VII. Theotimus Nobilis duos habet filios, unum viginti, alterum viginti quinque annorum, quos scit vitam ducere perversissimam; hinc eos frequenter reprehendit, additis etiam minis. Verum hæc omnia nil agunt; cum enim viderent filii, se esse in ea ætate, in qua non amplius solent adhiberi verbera, verba non curant, & persistunt in sua inobedientia.

3. Theotimus per hunc agendi modum non excusatur coram Deo: cum enim sit homo nobilis, necessariamque habeat autoritatem puniendi liberos suos, omnium peccatorum ab ipsis commissorum participem se reddit, si contentus solis verbis non adhibeat severiora ac efficaciora remedia pro emendatione filiorum suorum. *Pontas.*

Vide *Accusator* Cas. 2. *Denunciatio* Cas. 1. 2. 3.

CREDITOR.

Vide *Debita. Hypotheca.*

CRIMEN.

Vide *Impedimentum Criminis.*

CRIMINOSUS.

1. *Criminosus* in sensu generali dicitur omnis, qui cujusdam criminis reus est; sed in foro externo proprie loquendo per criminosum tantum intelligitur ille, qui de crimine quopiam convictus & reus factus est.

2. Alia crimina sunt status, alia quæ concernunt publicum, & alia, quæ personas tantum particulares attingunt. Plura crimina *ipso jure* reos privant Beneficiis, quæ possident, ut crimen læsæ Majestatis, assassinii, hæresis publicæ, simoniæ, & falsi. Simonia tamen non privat Beneficiis legitime possessis ante commissam simoniam.

3. Quivis reus in conscientia tenetur Judici suo crimen confiteri, quando plena, aut etiam semiplena tantum probatio habetur adversus eum. Per mortem rei extinguitur crimen; hæres tamen ejus tenetur ad interesse parti civili debitum. Criminosus, postquam instituta est adversus eum accusatio, juxta *D. Le Prêtre* nullo modo potest disponere de

de bonis suis; sed Ricardus putat, eum usque ad condemnationem posse disponere de bonis suis, excepto casu criminis læsæ Majestatis, idque videtur æquitati conformius. Impuberes nunquam habentur pro Criminosis, nec possunt puniri ut tales. Pater in solidum non tenetur ad reparationem civilem filio suo reo licet puberi impositam.

4. Quilibet Criminosus judicari potest a Judice loci, in quo crimen commissum fuit. In Gallia pars læsa potest persequi Criminosum in ordine ad compensationem damni illati, aut ad reparationem civilem jacturæ ex crimine emergentis; Officialis autem publicus persequi eum potest in ordine ad poenam infligendam.

5. Homo privatus commissum crimen quidem denunciare potest; sed Officialis publicus solus potest esse accusator, & criminaliter persequi reum pro omni delicto concernente publicum; hancque potestatem exercendi jus habet, et si pars læsa desistat a persecutione rei quoad reparationem damni. Ratio, cur privatus non possit esse accusator, est; quia Religio Christiana omnem vindictam prohibet personis privatis, jusque ulciscendi & puniendi scelera solum tradit Principi & ministris ejus.

CASUS I. Elpidius & Manlius condixerunt, se spoliatos Jacobum. Elpidius intrans in domum Jacobi reperit, a Manlio se præventum; & jam 50. aureos fuisse ablatos. Post octiduum capitur Elpidius, ac interrogatus a Judice de crimine negat omnia, prope gnarus, tantum contra se haberi conjecturas quasdam, nec ex iis se condemnari posse. Dein interrogatur a Judice etiam de complicibus. Teneturne manifestare Manlium?

3. Si Elpidius sciat, Manlium ablatos 50. florenos post quadriduum denuo restituisse Jacobo, non tenetur Judici interroganti fateri rem: judex enim non habet jus cognoscendi complicibus criminis, nisi ratione boni publici aut hominis privati damnificati. Publici autem in posita facti specie non amplius interest; quia reus non persistit in suo crimine, quod facta restitutione jam reparavit; neque agit de bono Jacobi, qui jam nullam habet causam ullius querimonie. Nilominus Elpidio non licet loqui contra veritatem, sed alius quærendus est modus licitus, quo sine mendacio tegat crimen Manlii. *Pontas.*

CASUS II. Eustachius ob furtum centum florenorum Juliano ablatorum damnatus est ad mortem: reperto tamen fugæ remedio sine violentia evasit ex carcere.

ꝛ. Potuit fugere absque peccato: si tamen violentiam intulisset Præfectis carceris aut eorum servis, id sine peccato fieri non potuisset. *Pontas.*

CASUS III. Carpophorus cum ob furtum 250. florenorum ad mortem damnatus fuisset, accesserunt ad eum duo amici, suadentes, ut, cum educendus esset ad supplicium, se defenderet, simulque suam ipsi operam promiserunt.

ꝛ. Non potest absque peccato mortali sequi hoc consilium, aut acceptare oblatam amicorum operam; cum iuste sit ad mortem condemnatus. *Pontas.*

CASUS IV. Epiphanius ob assassinium, cum contumaciter non compareret in iudicio, condemnatus est ad mortem; contra insequentem autem tres ministros iustitiæ fortiter se defendit.

ꝛ. Si iuste fuit condemnatus, non licuit contra ministros iustitiæ se defendere. *Pontas.*

CASUS V. Landericus, cum complexus esset furti cuiusdam, ad quinquennium damnatus est ad triremes: expleto hoc tempore a Capiteo navis adhuc per biennium detentus est; eoquod nullum haberet amicum aut protectorem, qui rem ipsius ageret. Tandem scemina quædam nobilis offert alicui decem aureos, ut liberationem Landerici a Capiteo obtineret: Timet tamen Matrona hæc, ne homo ille, cui decem aureos obtulerat, pro liberatione Landerici utatur medio illicito, & insuper, ne Landericus liberatus se vindicet de sua uxore ac Nobili quodam, quocum uxor in absentia ipsius turpe commercium habuerat, & tres jam ex adulterio proles pepererat.

ꝛ. Si Matrona hæc credit, eum, cui obtulit decem aureos, usurum mediis illicitis ad procurandam liberationem Landerici, aut ipsum Landericum post suam liberationem illaturum uxori vel Nobili violentiam, aut alio modo ferre nocivum proximo, nihil illi contribuendum est ad liberationem rei. Si vero de tali eventu tantum dubitat, aut omnino sperat meliora, hoc opus charitatis potest exercere. Observandum hic est, hominem illum, cui Matrona obtulit decem aureos pro liberatione Landerici, non posse eos sibi exigere pro solutione gratiæ & authoritatis, qua pollebat apud Capiteum navis; cum gratia & authoritas, qua quis pollet apud alterum, non possit ingredi commercium humanum. *Pontas.*

CASUS VI. Rodogunus partem habens in seditione publica fuit condemnatus ad supplicium virgarum, ad infortunium Lillii, & ad relegationem perpetuam extra territorium
Juris.

Jurisdictionis Parlamenti Parisiensis, aut per quindecim annos ad triremes.

ꝛ. Omnes hæc pœnæ, quamvis ignominiosissimæ, non inducunt mortem civilem rei: nam ut quis haberi possit pro civiliter mortuo, requiritur condemnatio ejusdem ad mortem, aut ad exilium perpetuum extra Regnum, aut ad reos perpetuos. *Pontas.*

Vide *Reus.*

CURATOR ECCLESIAE, SEU OECONOMUS.

CASUS. In quibusdam Ecclesiis Collegiatis aut Cathedralibus officia Curatorum Ecclesiæ conferuntur in Titulum: in nonnullis Ecclesiis ejusmodi Curatores habent fixos redditus, in aliis participant ex distributionibus manualibus. Posuntne Collatores ejusmodi officia absque peccato vendere, maxime ubi consuetudo ea vendendi est introducta?

ꝛ. Absque Simonia vendi possunt hæc officia, cum non habeantur pro rebus spiritualibus, sed solum pro remote & indirecte annexis rei spirituali. Hæc venditio non est prohibita ab Ecclesia intuitu Religionis. Nihilominus videtur esse turpe lucrum ob relationem indirectam, quam habent ad spiritualia. *Fromageau.*

D.

DAMNUM & INTERESSE.

1. *Dammum & Interesse* vocatur pecuniæ summa, creditori, accusatori, aut actori & cuivis alteri personæ de illo sibi ab alio damno conquerenti judicialiter adjudicata. Frequentius vocatur *Interesse civile*; & ex causa criminali in solidum debetur, ac etiam per incarcerationem.

2. Inter *Dammum & Interesse* ac simpliciter dictum *Interesse* intercedit discrimen aliquod; Interesse enim simpliciter tale vocatur indemnitas, ad quam creditori tenetur debitor, si præfixo tempore solutionem non præstitit; aut emptor, qui debito tempore rei sibi venditæ pretium non solvit; aut denique locatarius pretium locationis non solvens.

3. Per *Dammum & Interesse* intelligitur etiam omnis compensatio damni; v. g. si locatarius in domo sibi locata reparationes minores negligit, sicque domus deterioratur: si architectus ad construendam domum subministravit materialia defectuosa in detrimentum ædificii: si tutor finit perire